

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

SZERKESZTŐI LAKÁS:

Szechenyi-téren, a hidkaputól kimenet balra a 20. szám alatti ház emeletében.

Megjelen a lap hetenkint 3-szor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton délelőtt. Ára évi négyre 3 ft. o. 6. Hirdetési ár: 6 hasábol sorát 1-ör 7 kr., 2-ör 6 kr., 3-ör 5 kr. o. 6. s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj. Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezeltek.

A nyitóléti cikkek sora után 20 kr. előleg befizetése mellett a szerkesztőséghez érkezők.

KIADÓ-HIVATAL:

Középúton, STEIN J. könyvkereskedése.

Kolozsvár, sept. 28. 1866.

(D.) Az alkotmánykérdésről oly bőven s oly biztatólag kelt hírekben egy kis megállapodás állott be, sőt a „Lloyd” azon legutóbbi híre, a melyet multikori számunkban közreadtunk, nagyon is lobasztá a közhangulatban, a közel teljesülés azon reményeit, melyeket legtöbbször a bécsi és a külföldi lapok telegrammjai s tudósításai keltenek fel, a melyek biztos és közel kilátásban helyezék nemcsak egy ministerium, hanem éppen egy többségi ministeriumnak egészen parlamentarizmusban történendő kinevezését.

Mialatt a lapok ily kecsegtető híreket hoztak, az alatt a döntő körökben még inkább csak katonai intézkedést látunk, a mely Austria katonai hatalmának egy főhadparancsnokság alá koncentrálását határozta el, a mely főhadparancsnokság az állami hadügyministeriummal is coordinatióba helyeztetett.

Ezalatt a nagy politikai bizonytalanságban a néppártok közt foly az izgalom és tusakodás, egyes lapok magatartása újból dühös és indulatos kezdett lenni. Így a „Gazetta” is osztozván ezen keletkező concertben, megtámad minket, hogy mi azon elemeket, melyek azomszéd külföldre támaszkodnak nemzetiségi súlyokkal már természet szerint kifelé gravitálóknak neveztük; s mialatt a „Gazetta” ezen kifelé gravitatio ellen égre földre protestál, lelke annyira künn érzi mégis magát, miképp azt hiszi, hogy már tetteleg is Moldva-Oláhországban él; legalább azt következtetjük ezt a „renegát” szó bőv és gyakori használatából, a mely szónak a mint tudva van egyedül a török keresztény tartományokban van hazája és értelme; de ezen mi gazetta-tudósaink annyira beleélték magokat azon viszonyokba és erkölcsökbe, hogy műszavaikban is, akarva nem akarva, elárulják magukat.

Még érdekesebb az, a mint denunciaciói akarnak minket forradalmároknak, s bányortoraják a debreczeni nyilatkozványt, s Klapka legújabb expeditióját. Ők Klapkában mindig a magyar nemzetet látják; s nekiök szintén rosszul esik, hogy mi is bennök miért nem látjuk a román nemzetet.

Nem akarunk velök vitába bocsátkozni. Mi a gravitatio természetes törvényeiről szólottunk; s nyilatkozatunk bizonynyal nem sérti sem a cselet, sem a németet, kiket pedig éppen ezen phisicai törvény befolyása alatt állóknak mondánk. A természetes nemzeti gravitatio létezhetik szívünkben a nélkül, hogy ezért a létező államviszonyok felforgatása eszünk ágába is jusszon. A szepeesi német lelke a közös nemzetiség s civilisatio által bizonynyal gravitál a nagy német nemzet felé; adjon azonban az Isten Magyarországnak oly igaz és alkotmányos érzésű polgárokat mint a szepeesi németek. A mivel nemzetek tudományos férfiai megértik a tudományos definitiókat, nem mennek doronggal gyanúsítások és reclameokkal a szabad és nyílt fejtegetések ellen.

A debreczeni napok hánytorgatásaival éppen legkevésbé háborítja a „Gazetta” agitatora azon (D) nek, kit ezzel megrohan, politikai öntudatát; mert az 1848-ki eseményekben éppen a debreczeni határozat volt az, melyet (D.) saját közreműködésének szerény és igénytelen terén nem osztott, s sem törvényesnek, sem czélszerűnek nem talált, a mint e tárgyban akkori nézetét pozitív adattal is képes volna a „Gazetta” írni előtt igazolni. E veszőparipáról tehát, a melyet a „Gazetta” ellenünkben oly gyakran használt, leszállhatna már valaha. Mi nem voltunk soha ellene a törvény és alkotmány minden ároni védelmének, de a pragmatica sanctiót az ország legzivatárosabb napjaiban sem kívántuk összezaggatni, s e részben lelünkben nincs semmi compromissio, erről a „Gazetta” írni biztosak lehetnek. És így nyugton elhallgathatjuk alaptalan denunciacióikat.

Mi akkor is Deák pártjához tartoztunk, mint most, s midőn a „Gazetta” ezen pártállásunkat hánytorgatni jónak látja, mi megnyugtathatjuk őt, hogy Deák zászlói alá tartozni hazafi kötelességünknek s egyéni dicsőségünknek tartjuk. Ő a törvényességet és a pragmatica sanctiót védi, előtte a korona successioja s Magyarország függetlensége s inte-

gritása egy alapszerződés által van biztosítva, melyet európai események széttephetnek ugyan, de a nemzetnek és korának becsülettel meg kell küzdeni annak megtartásáért.

Mi e politikát híven vallottuk Bach abszolút korszakában, s a mennyire a poráron vezető sajtó viszonyai engedték, megküzdöttünk mellette Schmerling centralisatioja ellenében. Szívünkben örvendettünk, midőn a trón magasáról a jogfolytonosság eszméjének diadala lön hangzotatva, s legyen bár e vívmány újból csak ephemer, törjen meg a legalitás az autocratia és nemzeti szükkeblülések ujjabb meg ujjabb törekvésein; mi nyugodtan fogjuk megtartani álláspontunkat és mi nem szoktunk ugyan a nemzet nevében beszélni, mint a „Gazetta” celebritásai; de mégis erős meggyőződésünk, hogy Deák politikáját — melyet a „Gazetta” elismerése szerint mi is követünk — a nemzet sem azon mérsékelt ségében, a melyet igen sokan már a határokon is tulmentnek akarnak érteni, sem azon elhatározottságában, melylyel később lenne a nemzet életét kockára tenni, mint alkotmányos szabadságát s ezredéves küzdelem által kivívott országos önállóságát feldolgozni — desavouálni nem fogja.

Ezen nyugodtsággal, mely minket 19 szomorú év viszontagságai közt is el nem hagyott, s azon jogérzettel, a mely a küzdelemben és nélkülözésekben s kitartásban, minket bátorított és megnyugtatótt — nézünk mi most is az idők kezes fejleményei elébe; s habár a „Gazetta” három milliónyi létszámra devalválta a magyar nemzetet; mi meg nem rettenünk azon hamis font miatt, a melyet ő búráru padján használ. Mi biztosan tudjuk, hogy a „Gazetta” renegátjaival együtt tíz millió magyar úgy van, mint egy, és ez magára mindig elég egy királyság népességének, melynek határait a Kárpátok chinai fala védi. Ha ekkora népességgel Poroszország ura lehetett Közép-Európának, Magyarország is ura lehet önmagának.

Most tehát, midőn megint gyanús mozgalmak fellegei borulnak azon vékony derűre, mely alkotmányosságunk egén jelentkezett, ha kérdik tőlünk: minő reményekkel állunk a bekövetkező idők előtt? Habozás nélkül mondhatjuk, hogy hazánk szabadságának jövőjébe vetett reményünket semmi kedvezőtlen hírre nincs okunk feladni mindaddig, míg a magyar s vele tartó honpolgárok szívében azon erős és következetes politikai jellemet látjuk, melyet sem az ígéretek, sem a fenyegetések meg nem tántorítanak. A meggyőződés ereje, mint a hit ereje, ellenállhatlan, s a hit győzött a vandalizmus, inquisitio és máglyák fölött. Így győz a nemzetek szabadsága is, ha a nemzet igazságos eszmék terén halad s anyagi és szellemi erejét egyetértve hozza áldozatul nagy feladatainak teljesítésére.

Nem elegyedünk tehát mi egyik vagy másik ellenvéleményű lappal háládatlan polemikába mindaddig, míg azokban eszmék és érvek helyett pusztá rágalmakat, hamis állítmányokat s vérgyűlöletet látunk. Egészen ellenkező gondolkozásmódunk között nincs lehetősége a capacitatio és így a vitakozás is fölösleges, s csak a vért rontaná, a mi a mostani cholera időben legalább is nem ajánlatos. Az ország s a birodalom dolgait úgy sem mi ketten a „Gazetta”-val fogjuk eligazítani; mi csak a tevők vagyunk a nagy politikai versenyen, s legfeljebb arról lehet szó: melyikünk veszít? melyikünk combinatioja volt helyesebb.

Bizonyosan hiszszük, hogy a világesemények a nélkül folyandak le, hogy annak szereplői tőlünk tanácsot kérjenek; nincs miért tehát a „Gazetta”-nak oly nagyon dühösködni reánk, sokkal jobb az egész dolgot hideg vérrel venni, s így a mint okos emberekhez illik, bevárni, hogy az események csöndes vagy viharos fejlődése közt, melyik eszméje lesz a végdiadal, azé, a melyet mi, vagy azé, a melyet ő pártolt? De hogy szemlélődésünk a kellő objectivitás színvonalára emelkedjék, szükséges, hogy ő is coneret eszmét védjen. Ez eszmét mi sorai közt hiában keressük — csak vád, hánytorgatás, gyanúsítás, kérkedés, lüszeg-constatciók mindazok, a miket ottan látni megszoktunk. Ily hullámvásza közt az eszméknek és

szenvédlýességeknek a csendes észlelődsé tám-pontokat nem talál.

Végezzük tehát e csendes mulatságot külön-külön, ki-ki saját felfogása s vérmérsékletéhez képest.

Igénytelen észrevételek, egyéni nézet s néhány adat a volt székely katonaságot érdeklő némely függőben levő kérdés megoldása körül.

(Folytatás.)

Mintán a volt székely huszárezredbeli családok fourage kasszája kérdésében, mely kassza a kamatokkal együtt mintegy 100,000 pfírt tartalmaz. Nagy Elek hazánkba a „Kolozsvári Közlöny” ez évi 64 dik, 105 ik s több következő számaiban felszólalt s azokban a családok betéti illetékéről adatokat is közölt — legyen szabad nekünk is — mivel közelebbről érdekelt s e szerint illetékesebb hajdani székely huszár bajtársaink — talán tulzott, de azért éppen oly káros tulzerénykedéstől inditatta — ez ügyre nézve mélyen hallgatnak, igénytelen nézetünket elmondani. Meglehet hogy ez eszmecsere másokat vonand maga után, miből aztán valamely gyakorlatilag kivihető közhasznú eljárás fejlődhetik ki.

Előrebocsátva azt, hogy habár, mint egykori székely gyalog katona, nem tartozunk is az egykori székely huszárezred szoros létszámához, mindazáltal régös pályánk annak háromszéki körében, némely tapasztalatra s észleletre alkalmatosságot szolgáltatott; s valamint ennek, úgy éppen Nagy Elek hazánkba s hajdani tisztársunktól még korábban kapott becses adatok birtokában, feljogosítva érezzük magunkat, hogy a nyilvánosság elé lépünk.

Mi, akár a statumok szabványait, akár a méltányosságot tekintjük, a fourage kassza kérdését még oly fejtvénnyel tartjuk, melyhez a volt székely huszár-családoknak nemcsak döntő hozzájárulási joguk van; hanem út és módrol is kellene gondoskodni, mely szerint e hozzájárulás hovatamább megtörténhesse. Okaink erre nézve a következők:

Midőn a székely ezredek, törvényhozási úton kívül, felállítottak; a huszároka nézve szabályul tűzetett ki, hogy az illető ősszeiri családok kötelesek paripájukat — rendes katonai szolgálatra assemtált lovukat — saját maguk beszerezni és eltartani s így a kimsztrált vagy elpusztult helyett is, az alább látható kivételeken kívül, mást állítani. Ellenségg előtt elpusztult lovat a katona-kincstár pótolta ki; békeidején pedig, ha a lo valósággal tényleges katonai szolgálathoz, a tulajdonos hibáján kívül pusztult el, a kincstár 25 pfírt segélyt nyújtott.

A költséges lozserzés, eltartás, ingyen katonáskodás, az élet több nemű bajai s balesetek sok családát elszegényítvén, a katonáskodási teher nagyobb része, a vagyonosabb huszár-családokra nebezett, s mivel tartani lehetett attól, hogy végre az egész székely huszárezred e rendszer áldozatjaul fogna esni, egy palliativ eszközről kelle gondoskodni, mely a vagyontalanabb osztály szolgálátéképességét s a vagyonosabb megóvását lehetőleg biztosítsa. Talán egyik felelős éppen Nagy Elek hazánkba gyakorlati eszének tulajdonitani, hogy 1839-ben, midőn a székely huszárezred gazdasági osztályának főnöke — ezred számvivő tiszt — volt az akkori viszonyoknak nemcsak megfelelő, hanem valóban czélszerű, a huszár-családokra nézve — ha már ama rendszerben katonáskodni kellett — közhasznú fourage kassza felállitott; mire nézve a kivitelt körülbelül következőképpen lön fogantatott:

Az évenként tartatni szokott törzstiszti vizsgaalkalmával, az elszegényedett családok osztályoztatván, vagyoni s más viszonyukhoz képest 1-től 20 pfíriglani évi betételre előjegyeztek, a mi, mintán a szabályozott fokozati felülvizsgálaton átmén, az illető századoknak részletekénti végrehajtásra kiadott. Az ezred levén középpont, minden század havankénti részleteösszegeit oda beszolgáltatta, miről szigorú ellenörködés mellett pontos számvitel történt, s az erre vonatkozó hiteles és részletes kimutatások és számolatok nemcsak az ezred értékes papirjai között őriztettek, hanem azoknak egy példánya felsőbb illetékes helyre is beállitott. E fellet minden családnak koronkénti betétele a család kezében levő betéti könyvecskébe is hitelesen feljegyeztetett.

Ily rendszer mellett minden vagyontalanabb székely huszár-család külön-külön egy lozserző alapos fourage kasszával állított f. l. még pedig:

a) Az évenként előjegyzett s részleteként betétet járulékból.

b) Esetlegesen a szolgálathoz elpusztult lo után a kincstártól nyert kárpótlásból.

c) Az eladott kimsztrált lo árából, vagy végre

d) A szolgálathoz kívül elpusztult lo büre árából.

Mihelyt egyik vagy másik család lozserző pénz-alapon annyira növekedett, hogy azzal bevehető lo-va; vásárolni lehetett, a pénz nyugta mellett kiadtván, egy családtag, egy fűiszt s egy illető századbeli kovács (Kurachmied) a szükséges lo bevásárlása végett, a legkeresettebb városokra ment s az így bevásárolt lo után szabály szerint assemtaltott.

A havanként az ezred pénzárba begyűlt pénzek ott hasznontalanul nem heverték, hanem az ezred létszámához tartozott huszároknak, hatos kamat és részletes törlesztésre kiadttak, még pedig azért mindentor tiszti ellenörzés mellett, hogy a kamatra kivéve vagy valamely elzalogosítva volt családi darab földet visszaváltson, vagy a gazdaság gyarapítására más idegentől földet szerezzen.

A kamatra kiadott pénzek részletes visszafizetése és a havankénti betételek az ezred kezelés alatt állott fourage kasszában oly pénzforgalmat eszközöltek, hogy abban minden kamatoztatás dacára, örökké volt egy kis rendelkezés alá bocsátható összegecske készpénzül.

A kamatoknak szabályszerűleg egy tartaléktőkét kellett volna alkotni, s ebből a betétek semmit sem kapandottak vissza. E tartaléktökre nézve szabály volt, hogy az addig neveltesse, a mig 800 pfí évi kamatot hajtand, mely 800 fíből aztán minden elszegényedett család lozserzési alap képzésre 10 pfírt kapandott, s ezután a szegény családoknak saját zsebtükből alap fenntartása valósnül megsejtni volna. E tartaléktöke 1846-ban 10,061 pfí 25 krt tartalmazott, s ebből képzelhetni, hogy azóta a betételekkel együtt, a mint feljegyzék, az egész eddig 100,000 pfíra növekedhetett, a mint tudomásunk szerint növekedett is.

Köztudomású dolog, hogy e magán vagyona volt a székely huszár családoknak, 1844 után is a magas kormány figyelmében állott s állhatott, mivel minden erre vonatkozó számadások és kimutatások az erdélyi nagyméltóságu főhadvezéréig levéltárában őriztettek. Erre mutat ama gondoskodás is, mely szerint a főnöcz prokuratura már több évvel ezelőt a kamatra kiadva volt összegeket felvettette s e végre bírói végrehajtásokat is használt.

A tulajdonos családok Sepsi, kézdi, O bai, Miklósvár, Bardocz, Kászón, Csik-, Gyergyó- és Aranyos székely székekben, Fogarasvidéken, Hunyad-, Alró-Felér- és Tordamegyékben szerteszét szórva lakván, maguk összesen saját magán vagyontuk érdekében fel sem szólhattak, annálkevésbé intézkedhettek annak megóvására. Ily körülmények között valóban hálával tartoznak a magas kormány-nak, hogy e magán vagyont biztosításáról gondoskodni kegyeskedett; valamint azon kormányközegek, a kik a visszahatás mivét elmozdították, teljes elismerésünkre számíthatnak.

Most, midőn már, a mint tudjuk, közhírré van téve, hogy kinek kinek betéte kellően okadatolt folyamodására vissza fog adatni, azon kérdés merül fel, hogy

1. Hatalmában áll-e minden illető családnak, a rendelt okadatolt belyegdíjjal is ellátandó folyamodványt beadni?

2. Mi történik e magán pénzek eddigi kamataival, mivel erről a hirdatményben semmi említés nincs.

3. Mi történik azon családok betéti pénzével, melyek hozzájárulásukat okiratilag igazolni nem képpesek?

Egyelőre szorosan e 3 pontra nézve igénytelen észrevételünk az:

Hogy a mit Nagy Elek hazánkba a „Kolozsvári Közlöny” 105-dik számában kiadott cikkje elején, nem eléggé körvonalozott hivatkozásával, valósnülleg elérni kívánt: az fogantatosítások. Szóval, könyörögjenek az illető székely huszár-családok a fenséges kir. főkormányzóságnak és nmlaga főhadvezéréknél, hogy az utóbbi levéltárában levő csalhatatlan és hivatalos adatok tekintessenek oly okmányoknak, melyek alapján kinek-kinek betéte kormányzóságnál köztudomásra juttatva s az illetőkkel közizagatási unon tudatra, bizonyos bátor-apon az illető adóhivatalnál, egyszerű nyugta mellett, melyhez a nyugtaminta a felek költsége megkimeléséből szinte közizagatási unon közlendő lenne — kiűzettesse. E hivatalos kimutatásokat s számolatokat tekintjük mi a leghitelesebb okmány-nak, s ezek felhasználása által, egyfelől a kifőben is megtekintésre méltó családok, a belyegdíjak bitorozásától s a folyamodványok készítésével járó terhes költségektől óvatának meg, mert a mai időben nálunk székelyeknél is, ambar a nép nagyobb

